

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

100
TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÜZÜNCÜ YILI

CİLT 3

43. KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

**43. Uluslararası Kazı, Araştırma ve
Arkeometri Sempozyumu**

**43. KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI**

CİLT 3

**16-20 EKİM 2023
ANKARA**

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI ANA YAYIN NO: 3768/3
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Ana Yayın No: 199/3

Editör

Dr. Soner ATEŞOĞULLARI

16-20 Ekim 2023 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen 43. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesinin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

TK: 978-975-17-5864-4

ISBN: 978-975-17-5869-9

Grafik Tasarım

Nihal KARAPEK

Kapak Fotoğrafi

Efes Kazısı, Domitian Meydanı, sürahi ve bardaklar ile Depolama Alanı (© ÖAW/ÖAI).

Not: Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Soner ATEŞOĞULLARI tarafından denetlenmiştir. Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarlar sorumludur.

Ankara 2024

ULUSLARARASI KAZI, ARAŞTIRMA VE ARKEOMETRİ SEMPOZYUMU YAYIN KURALLARI

Göndereceğiniz bildiri metinlerinin aŐağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

* Yazılar A4 kağıda, üstten 5.5cm. alttan 5cm. soldan 4.5cm. sağdan 3cm.lik bir boşluk bırakılarak, 10 punto ile, bir satır aralığı olacak şekilde, Times New Roman fontu ile en fazla 10 sayfa yazılmalı,

* Başlık 14 punto, büyük harf ve bold olacak şekilde yazılmalı,

* Bildiri sahiplerinin isimleri başlığın altında, sağ üstte yer almalı, alt alta sıralanmalı ve unvan kullanılmamalı, dipnotta unvan, adı soyadı, bağılı olduğu kurum, şehir, ülke ve e-mail adresi mutlaka yazılmalıdır.

* Metinde ana başlıklar büyük harflerle ve italik, alt başlıklar, baş harfleri büyük ve italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde geçen yabancı sözcük ve terimler, örneğin “*in situ*” italik olarak yazılmalı,

* Metin içinde Milattan Önce gibi çok alışlagelmiş kısaltmalar dışında kısaltma kullanılmamalı, Milattan Önce ve sonra kısaltması: M.Ö., M.S. Erken Tunç Çağı: ETÇ olarak kullanılmalıdır.

* Bölge adlarının ilk harfleri, aynı şekilde yer, coğrafya ve kurum adlarının ilk harfleri büyük yazılmalıdır. Örneğin: Doğu Anadolu, Yakın Doğu, Avrupa, Akdeniz Bölgesi, Dicle Nehri, Ankara Üniversitesi, Türk Tarih Kurumu gibi.

* Ölçü ve ağırlıklar m. cm. mm. lt. gr. şeklinde yazılmalı,

* Dipnotlar metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda yazılmalı,

* Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimleri italik yazılmalı,

* Harita, çizim ve resimler 15 adetten fazla olmamalı, fotoğraflar JPG veya TIFF olarak gönderilmeli, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olmalı,

* Çizimlere (Çizim: 1), resimlere (Resim: 1), haritalara (Harita: 1) olarak alt yazı yazılmalı ve kesinlikle levha sistemi kullanılmamalı,

* Yayım için telif anlaşması gerektiren Googleearth gibi görseller kullanılmamalı,

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç **1 Ağustos tarihine kadar**, **yayinlar@ktb.gov.tr** e-mail adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildirimler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

1. In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

2. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.

3. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.

4. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.

5. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.

6. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.

7. Captions should be added to drawings (Drawing: .....), photos (Photo: .....) and maps (Map: .....). Plate system should not be used.

8. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.

9. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to yayinlar@ktb.gov.tr **until the 1st of August.**

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Sedef ÇOKAY-KEPÇE, Aşkın ÖZDİZBAY, Aytaç DÖNMEZ 2022 YILI PERGE KAZI, ONARIM VE DÜZENLEME ÇALIŞMALARI.....	9
Serkan GÜNDÜZ, Işıl AKALAN GÜNDÜZ, Zeynep GÜLAÇAR, Baturay YAĞCI YALOVA İLİ, ALTINOVA İLÇESİ, HERSEK DELTASI KARA VE SUALTI KAZILARI 2022 YILI ÇALIŞMALARI	23
Sevinç GÜNEL ÇİNE-TEPECİK 2022 YILI KAZILARI	39
Osman ERAVŞAR, Sibel YARAR, Mustafa YILDIZLI ALANYA KALESİ 2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI	55
Sinan MİMAROĞLU, Fırat BARANAYDIN, Elif GÜNGÖR AYASULUK TEPEŞİ VE ST. JEAN ANITI KAZISI 2021 - 2022 YILLARI KAZI, RESTORASYON VE KONSERVASYON ÇALIŞMALARI	73
Süheyla İrem MUTLU, Semih MUTLU, Celal ULUDAĞ, Rahime SELİM, Jiyan ÇALIK SOĞMATAR ANTİK KENTİ 2022 YILI KAZISI	93
Şahin YILDIRIM SATALA ANTİK KENTİ 2022 YILI KAZI, RESTORASYON ve KONSERVASYON ÇALIŞMALARI	109
Şahin YILDIRIM TİOS/TİEİON 2022 YILI KAZI, RESTORASYON VE KONSERVASYON ÇALIŞMALARI	125
Şener YILDIRIM, Taner AKAR KORYKOS KALESİ 2022 YILI ÇALIŞMALARI	135
Şengül AYDINGÜN, Haldun AYDINGÜN, Ayberk ENEZ, Ülkü KARA, Blazej STANİSLAWSKİ, Alkiviadis A. GİNALİS, Paolo MARANZANA, Brandon T. MCDONALD, Hasan DEĞİRMENCİ 2022 YILI BATHONEA KAZILARI	149
Şevket DÖNMEZ, Mona SABA, Hüseyin AKILLI, İmran FİDAN OLUZHÖYÜK KAZISIONAL TİNCİ DÖNEM (2022) ÇALIŞMALARI: DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR	167

Turgay YAZAR, Şuayip ÇELEMEOĞLU, Bilge BAHAR, Danişmend Hüseyin ŞAHİN NİKSAR KALESİ KAZISI 2022 ÇALIŞMALARI.....	187
Şükrü ÖZÜDOĞRU KIBYRA 2022 ÇALIŞMALARI.....	201
Taner KORKUT, Çilem UYGUN, Bilsen ÖZDEMİR, Ozan USANMAZ, Ertan YILDIZ, Eda GÜLLÜ TLOS 2022 KAZI ETKİNLİKLERİ.....	219
Tayfun YILDIRIM, İlayda YEŞİLYURT 2020 - 2022 YILLARI ALACA HÖYÜK YENİ DÖNEM ÇALIŞMALARI.....	237
Zeynep KUŞDİL SAK, Elif DENEL, Lynn WELTON, Stephen BATIUK, Timothy P. HARRISON TAYİNAT ARKEOLOJİ PROJESİ 2022 SEZONU RAPORU.....	255
Christopher H. ROOSEVELT, Tunç KANER, Christina LUKE KAYMAKÇI ARKEOLOJİ PROJESİ: 2022 YILI KAZI VE ARAŞTIRMA SONUÇLARI.....	275
Turan TAKAOĞLU, Ömer Can YILDIRIM, Mehmet AYAZ TENEDOS (BOZCAADA) 2022 YILI KAZISI.....	293
Ufuk ÇÖRTÜK KAUNOS (kbid)'22 ÇALIŞMALARI.....	307
Ümit AYDINOĞLU, Okan ÖZDEMİR MERSİN UZUNCABURÇ/DIOCAESAREA ANTİK KENTİ KAZISI 2022 YILI KAZI VE RESTORASYON ÇALIŞMALARI.....	325
Vasif ŞAHOĞLU, İrfan TUĞCU, Ümit GÜNDOĞAN, Mustafa İNCİRLİLİ, Yeşim ALKAN 2022 YILI LİMAN TEPE KARA VE SUALTI KAZILARI.....	335
Vecihi ÖZKAYA, Abdullah LEYGARA, Nesibe ARSLAN, Zülküf YARIŞ EĞİL ASUR KALESİ 2022 KAZISI.....	351
Vedat KELEŞ, Hasan KASAPOĞLU, Kasım OYARÇİN, Alper YILMAZ, Büşra Elif KASAPOĞLU, İsmail AKKAŞ, Soner ÖZMEN PARION ANTİK KENTİ 2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI.....	371

Yalçın KAMIŞ, Tuğçe ŞENER 2022 YILI ACEMHÖYÜK KAZILARI	389
Yavuz YEĞİN, Muzaffer YILMAZ, Şahin YÜKSEL OLBAANTİK KENTİ –2021 VE 2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI	405
Yusuf POLAT, Rahşan TAMSÜ POLAT, Mehmet Baran YÜRÜK 2022 YILI YAZILIKAYA/MİDAS KALE KAZISI	419
Yusuf SEZGİN, Baykal BAŞDEMİR, Burkay KIZILBUĞA, Mehmet Nezih AYTAÇLAR, Ayşe ÇELEBİ AİGAİ (AİOLİS) 2022 YILI ÇALIŞMALARI	435
Zafer DERİN, Mehmet Akif ERDEM, Özgen ÇELİK, Merve MAMİKOĞLU, Şahin MENTEŞE İZMİR-YEŞİLOVAHÖYÜĞÜ 2022 YILI KAZI ÇALIŞMALARI	453
Zekai ERDAL HASANKEYF KAZISI 2022 YILI	473
Zeliha DEMİREL GÖKALP, Ceren EREL, Mehmet KURT 2022 YILI AMORİUM KAZILARI	489
Zeliha GİDER BÜYÜKÖZER, Aytekin BÜYÜKÖZER, Abdullah KADAİFCİ, Esra BALKAYA LATMOS VE HERAKLEIA 2022 YILI ÇALIŞMALARI	501
Zeynep KOÇEL ERDEM, Haldun Arda BÜLBÜL, Osman YILMAZ PERİNTHOS ANTİK KENTİ (TEKİRDAĞ MARMARA EREĞLİSİ) KAZI ÇALIŞMALARI – 2022	525

2022 YILI BATHONEA KAZILARI

Şengül AYDINGÜN*
Haldun AYDINGÜN
Ayberk ENEZ
Ülkü KARA
Blazej STANISLAWSKÍ
Alkiviadis A. GİNALİS
Paolo MARANZANA
Brandon T. MCDONALD
Hasan DEĞİRMENCİ

İstanbul ili, Avcılar ilçesi sınırlarında Küçükçekmece Gölü kıyılarında yürütülen Bathonea kazılarının 2022 yılı çalışmaları arazide kazı ve laboratuvar çalışması olarak iki ana grupta yürütülmüştür.¹

A- KAZI ÇALIŞMALARI

2022 kazı sezonunda 8. ve 13. alan olarak tanımlanan bölgelerimizdeki 4 farklı yapı grubunda çalışma aynı anda başlatılmıştır (Plan: 1-2). Bunlar; Bazilikal Planlı Yapı, *Martyrion*, Ticari Yapı Grubu ve Sahil açmasıdır.

- * Prof. Dr. Şengül AYDINGÜN, Kocaeli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Kocaeli/TÜRKİYE, E-posta: sengulaydingun@kocaeli.edu.tr
Doç. Dr. Haldun AYDINGÜN, Başkent Üniversitesi, Ankara/TÜRKİYE, E-posta: haldunaydingun@hotmail.com
Dtr. Ayberk ENEZ, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Kocaeli/TÜRKİYE, E-posta: ayberkenez@gmail.com
Doç. Dr. Ülkü KARA, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Manisa/TÜRKİYE, E-posta: ulquba@gmail.com
Prof. Dr. Blazej M. STANISLAWSKÍ, Institute of Archaeology and Ethnology Polish Academy of Sciences/POLAND, E-posta: st-wski@wp.pl
Dr. Alkiviadis GİNALİS, Alman Arkeoloji Enstitüsü, Gümüşsuyu-Taksim, İstanbul/TÜRKİYE, E-posta: alkiviadis-alexandros.ginalis@dainst.de
Dr. Paolo MARANZANA, Boğaziçi Üniversitesi, Tarih Bölümü, Bebek, İstanbul/TÜRKİYE, E-posta: paolo.maranzana@boun.edu.tr
Dr. Brandon Mc DONALD, Universität Basel, Departement Altertumswissenschaften/İSVİÇRE, E-posta: brandon.mcdonald@unibas.ch
Dr. Hasan DEĞİRMENCİ, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, İstanbul/TÜRKİYE, E-posta: hasdeg@yahoo.com

- 1 Bakanlık temsilcilerimiz Neşe Taşdemir ve Semra Yıldırım' e kazıdaki destek ve uyumlu çalışmaları için çok teşekkür ederiz. Ayrıca, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türk Tarih Kurumu ile Mercedes-Benz Türk A.Ş. kazı çalışmalarına maddi destek sağlamıştır. Kazı projemize Avcılar Belediye Başkanlığı tarafından kazı evi, ulaşım ve personel desteği sağlanmıştır. Marport Firması yemek desteği sağlarken, Bathonea Kazılarını Destekleme Derneği kazının genel ihtiyaçlarını karşılamıştır. Zeynep Kâmil Rotary Kulübü ve Maylo Firması temizlik ve hijyen malzemesi sağlamışlardır. Katkı sağlayan tüm kurum ve yöneticilerine ve kazı bilim heyetimize çok teşekkür ederiz.

Bazilikal Planlı Yapı Kazısı:

Kazıların gerçekleştirildiği yarımada'nın kuzeyinde 8. bölgede yer alan Bazilikal Planlı Yapı, bir yapı kompleksinin parçası olup, 330 m'lik bir duvar ile çevrilmiş bir alanda yer almaktadır. 2012 yılından beri bu yapıda sürdürülen çalışmalarda bazilikal planlı, 3 nefli, *apsisli* bir yapı ortaya çıkartılmıştır. Yapıda bu sezon 3 farklı açmada çalışma gerçekleştirilmiştir (Resim: 1).

Apsis Açması (16G/b-d): 2021 yılında tespit edilen tuğla zeminin takibi amacıyla, öncelikle geç döneme tarihlendirilen ve çizimleri tamamlanan duvar sırası kaldırılmıştır. Açmada yaklaşık 1,60 m seviye indirme çalışması yapılarak doğuya doğru genişletilmiştir. Açılan bölüm altında yeni tuğla sıraları ortaya çıkarılmış ve güneye doğru devam ettiği görülmüştür (Kot: ▼4,26 m) Ayrıca bu açmanın doğusunda yine tuğla ile oluşturulmuş bir platform tespit edilmiştir.

Kuzey Nef Açması (15F/c): 2015 yılında bazilikal planlı yapının kuzey bölümündeki *nefin*, *apsis* ile birleştiği noktada bir kapı mimarisi ve yanmış kapı kalıntıları ortaya çıkarılmıştı. 2022 yılı kazı sezonunda bu alanın bitişiğinde yürütülen açma genişletme çalışmalarında, yoğun moloz ve kiremit dolgulu bir toprak tabakası kaldırılmıştır. Açmanın içerisinde büyük boyutlu yıkıntı halde taş bloklar altında, büyük baş hayvan kemikleri, duvarlara yakın noktalarda, çok sayıda mermer kaplama levhası parçası ve *opus tessera* kalıntılarına ulaşılmıştır. Aynı zamanda yine zemine yakın seviyede (Kot: ▼3,20 m) üzerinde çeşitli renklerde boya kalıntıları yer alan *dentil* (mimari mermer parçası) ortaya çıkartılmıştır. Açmanın kuzeyinde mimari unsur olarak almaşık duvar örgü tekniği ile yapılmış bir niş ortaya çıkartılmıştır. Niş ile zemin arasında bir platform yer almaktadır.

Orta Nef Açmaları: Bazilikal planlı yapıda 2012 yılından beri sürdürülen çalışmalarda alan 15 açmaya kadar genişletilmiştir. Açma derinlikleri ise her açmada ortaya çıkarılan farklı dönemlere ait tabakalar sebebiyle eşit olarak indirilmemiştir. 2022 yılında bu alanlarda tespit edilen ve rölövesi çıkarılan mimari kalıntılar kaldırılmaya başlanmış, böylelikle yapının ilk evresine ait mimari detaylar açığa çıkarılmıştır. 13G/a açmasında yapının MS 11.-12. yy. seviyelerine tarihlendirilen küçük buluntular (demir kilit, ağırşak, *amphora* gövde parçaları ve sikke (Kot: ▼6,15 m) ele geçmiştir. 13G/a-13F/b açmalarında yürütülen yıkıntı temizliği çalışmalarında, ana *nefi* ekseninden ayıran geç duvara ait yıkıntılar kaldırılmış, bu alanda mermer döşeli bir zemin ortaya çıkarılmıştır (Resim: 2). Mermer zemin ile aynı seviyede ise bronz kandil taşıyıcı aksamı tespit edilmiştir. 8/14F-d açmasında, üzerinde ağaç bulunduğu için kaldırılamayan alanlar ve açma arası boşluklar 2022 sezonunda kaldırılarak açma seviyesi eşitlenmiştir.

2- Martyrion Kazısı

2022 yılında 12 yeni plankare (turuncu renkli alanlar) üzerinde seviye indirme çalışması yürütülmüş ve yapının planının tüme yakını ortaya çıkarılmıştır (Resim: 3). Yapının güney

bölümünü oluşturan damgalı tuğlalar ile oluşturulmuş duvar ve bunlar içerisinde yer alan nişler ortaya çıkarılmaya başlanmıştır.

Bu nişlerden birinin tabanında yer alan platformun kenarı kırılarak yerleştirilmiş, yetişkin bir bireye ait iskelet parçaları ortaya çıkarılmıştır. Aynı nişin güneydoğu duvarında kazı alanında nadir olarak korunmuş yaklaşık 30x50 cm ölçülerinde bir *fresko* tespit edilmiştir. Bakanlığımızın uygun görüşü neticesinde bu eser, uzman restoratör tarafından kaldırılarak İstanbul Arkeoloji Müzelerine götürülmüştür. Bu nişe ait duvarın dış kısmına gelen alanda da kiremit ile örtülü basit bebek mezarları tespit edilerek kaldırılmıştır. Yine aynı alanda genişletilen açmalarda 2 yetişkin ve 5 bebek mezarı tespit edilmiştir. Bebek mezarlarından birinde ölü gömme geleneği hakkında son derece önemli bilgiler veren buluntular ele geçmiştir (zil-küpe-bilezik). Bu mezarlardan birinde kafatasında tıbbi işlem yapılmış bir yetişkin tespit edilmiştir. Yapının kuzeyinde yer alan, açma sınırında kaldığı için tam olarak açılmayan duvarın bir bölümü bu sezon açılmış, hem dış mekânın zemin döşemesi hakkında bilgi sağlanmış hem de yapının dış ölçüleri tespit edilebilmiştir. Bu bölümde 9,95 m kot seviyesinde çiçek şeklinde bezenmiş bir su giderinin altta yer alan kanala bağlandığı görülmüştür (Resim: 4). Yapının batı bölümünde kalan ve önceki yıllarda kısmen kazılabilen alanda çıkan mimari unsurlar, bir kapı-geçit özelliği gösterdiğinden çalışmalar bu alanda devam ettirilmiştir. 3 açmaya yayılan çalışmada yaklaşık 2,5 m yüksekliğinde bir toprak dolgusu kaldırılmış, 4 taşıyıcı duvar sistemi arasında kalan 3'lü bir giriş tespit edilmiştir (Resim: 5). Bu alanların bazı bölümlerinde mermer taban korunmuştur. Ayrıca bu giriş bölümü ile yapının merkezinde yer alan *opus sectile* yer döşemesi arasında, iyi işçilikli diğer bir *opus sectile* yer döşemesi ortaya çıkartılmıştır (Resim: 6).

2022 yılı çalışmalarının en önemli verisi, yapının güneybatı köşesinde yürütülen çalışmalardan gelmiştir. Yapıda ilk defa basit taş mezarlar dışında, mimarisi özel olarak tasarlanmış ve mermer paneller ile hazırlanmış bir mezar ortaya çıkarılmıştır (Üst Kot: 10.30 m). Yapıdan mermerden yapılmış bir kapı eşiği ile ayrılmış, mermer zemin döşemeli bir mekân tespit edilmiş, ardından üzerinde bulunan yıkıntı haldeki mimari parçalar belgelendikten sonra kaldırılmıştır. Yıkıntı parçaların yaptığı basınç sebebiyle kırılan zemin döşemesi altındaki boşluk tespit edilmiş ve gerekli belgeleme çalışmaları yapılarak kaldırılma işlemi başlatılmıştır (Resim: 7). Mezarın kapak, kuzey-güney bölümleri ve tabanında mermerden bezemeli paneller ile oluşturulduğu ve demir çubuklar kullanılarak desteklendiği görülmektedir. Mevcut mezarın daha önce açılmamış olmamasına rağmen içinde iskelet ve mezar hediyesi tespit edilememiştir (Resim: 8). Tabanda görülen toprak toplanıp kazı evi laboratuvarında incelediğinde; içinde küçük kemik parçaları ve bir diş tespit edilmiştir. Mezarın, bölgede Orta Çağ tarihçisi Anna Komennena tarafından varlığı bildirilen Aziz Theodore Tiron'a ait *Martyrion*'un sembolik mezarı olması muhtemel görünmektedir. Bilindiği gibi Aziz Theodore Tiron bir asker aziz olup, atı üzerinde bölgede yaşayan bir ejderi öldürerek yerel halkın kahramanı olmuştur. Aziz daha sonra inancından dolayı cezalandırılıp işkence görerek öldürülüp yakılmıştır. Azizin bedenine ait günümüze hiçbir kalıntının gelmemesi gerekmektedir. Bu nedenle boş

bir mezarın yapılmış olabileceği düşünülmektedir. Mezarın bezemeli panelleri arasında göze çarpan at nalı biçimli sembolün (Resim: 9), sözü edilen azizin sembolü olduğu sanılmaktadır. Ayrıca *Martyrion*'da ele geçen bir mermer parça üzerindeki ejder kuyruğu kazımasının, bu efsaneyle ilgili olabileceği de düşünülmektedir.

3- Ticari Yapı/Gümrük? Kazısı

2013 yılında Kocaeli Üniversitesi ve Kiel Üniversitesi ortaklığı ile sit alanının farklı noktalarında gerçekleştirilen jeofizik çalışmalar sonucunda, *Martyrion* yapısının yaklaşık 100 m güneydoğusunda yapı olabilecek veriler elde edilmiştir. 2022 yılında, bu sonuçlara dayanarak yapılan hesaplamalar neticesinde yeni açma alanı belirlenmiştir. Konumu belirlenen alanda açılan ilk test açmasında bir duvar ve yıkıntıları tespit edilmiştir. Bu duvarın takip edilmesi ve jeofizik raporunda yer alan veriler ile eşleştirilmesinin ardından, alanda yürütülen çalışmalarda toplamda 7 plankare içerisinde birbirine bitişik 3 mekân ortaya çıkarılmıştır (Resim:10). Açmaların üst seviyelerinde herhangi bir kültür dolgusu içermeyen tarım toprağı bulunmaktadır. Alt seviyelere inildikçe yapının tüm zeminine yayılan bir yangın tabakası içerisinde çatı kiremitleri ve üst yapıda kullanıldığı düşünülen demir çiviler yoğun olarak ele geçmiştir. Yapı genelinde yaklaşık 1 m'lik bir dolgu kaldırılmış, duvarların statik olarak çok iyi durumda olmaması sebebi ile daha fazla derinleşilmemiştir. Belirlenen alanda yapılan ilk kazıda, yaklaşık 60 cm genişliğinde kuzeybatı-güneydoğu ekseninde uzanan bir duvar tespit edilmiştir. Ardından kuzey ve güney yönde açma genişletme çalışması yapılmıştır. Duvarın yaklaşık 20 m boyunca devam ettiği ve çok mekânlı bir yapıya ait olduğu saptanmıştır. Duvara ait üst sıra taşların doğuya doğru, burada bulunan taş döşeli yola yıkıldığı görülmüştür. En kuzeyde bulunan 8/240-d açmasında yapılan seviye indirme çalışmalarında zeminde farklı sertliklerde harç kalıntıları tespit edilmiş, bu sebeple sadece yumuşak tabakalar kaldırılmıştır. Bu seviyenin altında tespit edilen su kanalı batıdan doğuya doğru yerleştirilmiştir. Su kanalını oluşturan taş sırası seviyesinde bir kandil parçası ve sikke tespit edilmiştir (Kot: 3,00 m). Bu buluntular MS 6.-7. yüzyıla tarihlenmektedir. İkinci su kanalı, yapının 2 ana duvarını tahrip ederek basit taş bir diziyle inşa edilmiştir. Üzeri taş ve devşirme mermer levhalar ile kapatıldığı görülmektedir. Bu kanal içerisindeki toprak kontrol edildiğinde, içinden bir adet MS 12. yüzyıla tarihlendirilen sikke ele geçmiştir. Üçüncü kanal yapının en güneyinde olup, duvarlardan birini kısmen tahrip ederek inşa edilmiştir. Bu kanal üzerinde kalan açma, mekânların dışında olup, çok sayıda küçük buluntu ve seramik eser parçaları bu alanda tespit edilmiştir. Bunlardan en önemlisi kemik bir divit ve seramik minyatür bir kaptan oluşan yazı takımındır (Resim: 11-12), Ayrıca çok sayıda *amphora* ve pişirme kaplarına ait gövde parçaları ve bir lambaya ait olabilecek bronz taşıyıcı aksam yine bu alanda bulunmuştur. Yapının diğer bölümlerinde çok az sayıda buluntu ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan en önemlisi yapının 2 ana duvarı arasında 8/24P açmasında 2,91 m kotunda ortaya çıkarılan bir sütun başlığı ve parçalarıdır (Resim: 13). Bir yüzeyinin kompozisyonu tam olmasına karşın, diğer üç yüzeyinin kompozisyonu kırık ve eksiktir. Ancak bezemelerin yapısı diğer yönlerden yararlanılarak büyük ölçüde tanımlanabilmektedir. Sepet tipindeki başlık büyük olasılıkla bu açmaya son-

radan taşınmıştır. *In situ* olarak bu açmada olmasını gerektirecek başka bir mimari veri henüz elde edilememiştir. Bu başlık, Erken Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmekte olup, İstanbul'da yer alan benzer örnekler Saraçhane kazılarında ele geçmiştir.

4- Sahil Açması Kazısı

9. alanda kıyı şeridinde yer alan ve 2012 yılında bir bölümü kazılarak ortaya çıkartılan sahil açmasındaki mimari unsurlar üzerinde 2022 yılında tekrar çalışılmaya başlanmıştır (Resim: 14). Öncelikle dikenler ile kaplı alan temizlenerek bir çalışma düzeni oluşturulmuş, ardından önceki yıllarda ortaya çıkartılan yol ve duvar sırasını genişletmek amacıyla yeni açmalar oluşturulmuştur. Açılan bölümlerde akıntı olarak birikmiş yoğun killi tarla toprağı ile karşılaşmış, bu sebeple bir aylık çalışma sonucunda sadece bir plankarede mimari izler tespit edilebilmiştir. Kazılan alan kültür dolgusu olmadığı için küçük buluntu verisi elde edilememiştir. Dönem sonunda mevcut durum belgelenecek çalışma bitirilmiştir.

B- LABORATUVAR ÇALIŞMALARI

1- SERAMİKLER

Martyrion Seramikleri: “Sur” içinde konumlanmış diğer yapı *Martyrion*'dur. Söz konusu yapıdan gelen seramik buluntu yoğunluğu Bizans ve Geç Roma-Erken Bizans dönemlerine aittir. Bizans Dönemi'ne ait buluntular *in situ* özelliği taşımayan ve oldukça kırık parçalardan oluşmaktadır. Bunlar arasında, günlük mutfak ve servis kapları ve *amphoralar* yer almaktadır. Günlük kullanım kaplarının içinde sırlı kaplar da mevcuttur. Söz konusu kontekstin tarihi MS 9./10. yüzyıllar ile MS 12./13. yüzyıllar aralığına verilmektedir. *Martyrion* yapısının genelinde Geç Roma-Erken Bizans Dönemi'ne tarihlenen kontekstte görülen seramik kap grupları ve tipleri görülmektedir. Bunlar arasında, *amphora*, kandil, *Unguentarium*, kırmızı astarlı kap, günlük mutfak ve servis kapları, tuğla, kiremit ve künkler yer almaktadır. *Amphoralar* sayı olarak en yoğun grubu oluşturmaktaysa da *in situ* veya tümlenebilir kap parçalarıyla karşılaşılmamıştır.

Bazilikal Planlı Yapı Seramikleri: 8. Bölge sınırları içinde yer alan “Sur” içinde, Bazilikal Planlı Yapı'nın sınırları dahilinde yapılan çalışmalar yoğun olarak Geç Roma-Erken Bizans dönemlerine ait tabakasında ve az oranda Bizans kontekstlerinde gerçeklemiştir. Ele geçen seramik buluntular söz konusu kontekstleri destekler niteliktedir. Bizans Dönemi kontekstinde MS 10.-12./13. yüzyıllar aralığına tarihlenebilir seramik gruplarıyla ve “*MA-MAΣ*” yazılı olduğu sanılan bir mühürlü tuğla ile karşılaşmıştır. Bu kap grupları içinde *Amphora* tipleri (Günsenin I, Günsenin II, Günsenin III ve Günsenin IV) ve günlük kullanımı gösteren sırlı ve sırsız mutfak ve servis kapları mevcuttur. Bununla birlikte, kiremit ve tuğla parçaları da görülmektedir. Söz konusu dönem kontekstinin altından ise Geç Roma-Erken Bizans Dönemi kontekstine ait buluntularla karşılaşmıştır. Bu döneme ait tuğla, kiremit, künk, *unguentarium*, kandil, *amphora*, kırmızı astarlı kap gibi günlük kullanım mutfak ve

servis kaplarına ait parçalar ele geçmiştir. Karşılaşılan seramik formları ve tipleri daha önce söz konusu yapıda ele geçen örneklerle paraleldir

Ticari/Gümrük? Yapı Seramikleri: 8. Bölge içinde ve etrafı “Sur” ile çevrili alanın dışında kalan alanda (güneyinde) yeni bir yapı kalıntısı ile karşılaşılmıştır. Yapıya ait ortaya çıkarılan mekânların birinde Geç Roma–Erken Bizans Dönemi’ne ait bir tabaka ile karşılaşılmıştır. Burada kazı alanının genelinde ele geçen seramik kap gruplarıyla paralel form ve tiplere rastlanmıştır. Ek olarak, hokka olarak kullanıldığı düşünülen bir minyatür seramik kap ve kalem olarak işlev gördüğü düşünülen bir kemik obje ele geçmiştir.

Kıyı Duvar Çalışması Seramikleri: 13. Bölge sınırları içinde kalan alanda ve göl kıyısında yer alan bir alanda, yeni bir açma ile daha önceki yıllarda ortaya çıkarılmış bir duvarın takibi için kazı yapılmıştır. Bu çalışma sonucunda, Bizans ve Geç Roma–Erken Bizans dönemlerine ait sırlı ve sırsız seramikler, günlük kullanım seramikleri, kırmızı astarlı seramik parçaları, kandil, *unguentarium* ve *amphora* parçaları ele geçmiştir. Ele geçen seramikler arazinin genelinde görülen kap form ve tipleriyle paralellik gösterir niteliktedir.

2- METAL ESERLER

2022 kazı sezonu boyunca ortaya çıkartılan küçük buluntuların büyük bölümünü metal eserler oluşturmuştur. Envanter olarak müzeye teslim edilen 34 eserden 27’si, etütlük eserlerin tamamı (4 adet) bronz ve demirden üretilmiştir. Bunun yanında *Martyrion* yapısında ortaya çıkan mezar yapısındaki statik malzemeler demir ve kurşun alaşımlarıdır. Ayrıca kazı evi depolarında korunmaya alınan 24 adet farklı tekil eser ve çok miktarda demir çivi metal eser bulunmaktadır. Tabakalar ayrı ayrı incelendiğinde MS 6. ve 7. yy. arasına tarihlenen metal eserlerin genellikle bronz malzemedен, takı grubundan eserler olduğu ve bu grubu işlevi ile ön plana çıkan çeşitli tipteki iğnelerin takip ettiği görülmektedir. Geç dönemlerde ise (MS 11.-12. yy.) daha çok demir malzemedен at nalı, çeşitli tip ve boyutlarda çiviler ve kapı mekânizmalarına ait parçaların yaygın olduğunu söylemek mümkündür (Resim: 15).

3- ARKEOZOLOJİK BULGULAR

Çalışmamızda, 2022 yılında yapılan kazıda çeşitli hayvan türlerine ait 3103 adet kemik buluntu ortaya çıkartılmıştır. Çıkartılanlardan 90 adet buluntu ayrıca incelenmiştir. Kazı alanında bulunup depoya kaldırılan buluntuların tanımlanabilirliği açısından sağlamlık durumları değerlendirilmiştir. Fotoğraf çekimleri yapılan buluntulardan bir bölümü ayrıca tartılarak gramajları belirlenmiş ve kalıntıların boyları ölçülmüştür. Belgeme işlemi ardından buluntuların hayvan kalıntıları tür ve kronolojik olarak tanımlanması amacıyla etiket kayıtlarının yardımıyla kazı arşivindeki açma kayıtları içerisinde kalıntıların her birinin bulunduğu koordinatlar ve birlikte bulunduğu diğer eserler belirlenmiştir. Kontekstin belirlenmesinin ardından buluntular ile ilgili veteriner anatomi bilgileri içeren yayınlar taranarak hangi hayvan türüne, hangi organ veya vücut kısmına ait oldukları belirlenip tarihlendirmeleri tespit edilecek şekilde bilgiler yorumlanmıştır. Genellikle sığır, koyun, domuz gibi kasaplık hayvan buluntularının yanında bir

adet kediye ait kalıntılar bulunmuştur Özellikle 8/15F açması 4.00-3.41 m kotundan büyükbaş ve küçükbaş çiftlik hayvanlarına ait yoğun buluntu elde edilmiştir. Yine gıda olarak tüketilmiş olması muhtemel kanatlı hayvanlara ait kemik kalıntıları da çeşitli açmalardan elde edilmiştir. Ayrıca toplamda 7 adet deniz kabuğu bulunup kayıt altına alınmıştır.

Kasaplık hayvan buluntularının haricinde 31.08.2022 tarihinde 8/15F/c açmasından yarım daire şeklinde işlenmiş kemik ve 8/12M/b açmasından 19.10.2022 tarihinde bezemeli kemik obje elde edilmiştir. Bunların dışında özellikle 8/26R/a açmasından 19.08.2022 tarihinde elde edilmiş olan divit/kalem olması muhtemel işlenmiş kemik buluntunun dış yüzeyinin perdahlanmış olması, ön yüzeyinde el ile işlenmiş halkalar şeklinde yivlerin oyulmuş olması ve elektronik mikroskop ile bakıldığında yüzeyinde kullanıma bağlı mikroskobik çizik ve mürekkep lekelerinin yer aldığı tespit edilmesiyle bunun kalem ve divit olarak kullanılmış olacağı yönünde kanaat uyanmıştır. Kasaplık hayvanlara ait kalıntıların o dönemde bu hayvanlardan gıda elde etmek için insanlar tarafından küçük parçalara ayrılması, ayrıca köpek ve kedi gibi etçil hayvanların bu kasaplık hayvanlara ait kemik parçalarını gıda olarak tüketmesi sebebiyle buluntuların tanımlanmasını oldukça zor hale gelmiştir. Yine bu hayvan kalıntıları, organik materyal olduğu için toprak altında buldukları sürede parçalanmış ve bozulmaya uğramış olduklarından dolayı iyi durumda ve formu daha net görülebilen buluntular seçilerek incelenmiştir. Kasaplık hayvanlara ait kalıntıların resimleri çekilip kayıt altına alınmıştır. Çalışma sonunda, ilgili kasalara aktarılan buluntular, depolama sistemi içerisindeki ilgili raf sırasına göre yerleştirilmiş ve çalışma tamamlanmıştır.

KAYNAKÇA

Altuğ, K., (2022). Bizans Başkentinin Batı Kırsalında Su Temini: Avcılar ve Yakın Çevresinden Yeni Arkeolojik Buluntular-Water Supply in the Western Suburbs of the Byzantine Capital: New Archaeological Evidence from Avcılar and Surroundings, Uluslararası *Avcılar Kent ve Tarih Sempozyumu, Bildiri Kitabı – International City and History Symposium on Avcılar*, 21-22 Ekim-October 2022, İstanbul.

Aydın, Ş., (2018). Arkeolojik Verilerle Avcıların Yüz Binlerce yıl Öncesine Uzanan Geçmişi, *Bütün Yollar Avcılardan Geçer*, Ed: Ş. Aydın, Y. Benli, A. Enez Uluslararası Avcılar Sempozyumu Bildiri Kitabı, İstanbul, 15-16 Mart 2018, s. 263-314.

Aydın, Ş., (2017). Nehir – Göl- Deniz Birleşiminde Bir Kazı Yeri (İlk Beş Yıllık Çalışma, (Editör: Şengül G. Aydın), İstanbul Küçükçekmece Göl Havzası Kazıları (*Excavation of Küçükçekmece Lake Basin*), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1-84.

Aydın, Ş., (2017). Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları İlk Beş Yıllık Değerlendirme 2010-2015, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 38. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, Yayın:3490-1, 371-388.

Kara Ü., (2022). İstanbul Yakınlarından Dipinto Yazılı Bir Çini Kaplama Pano Parçası Üzerine, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 171, 161-166.

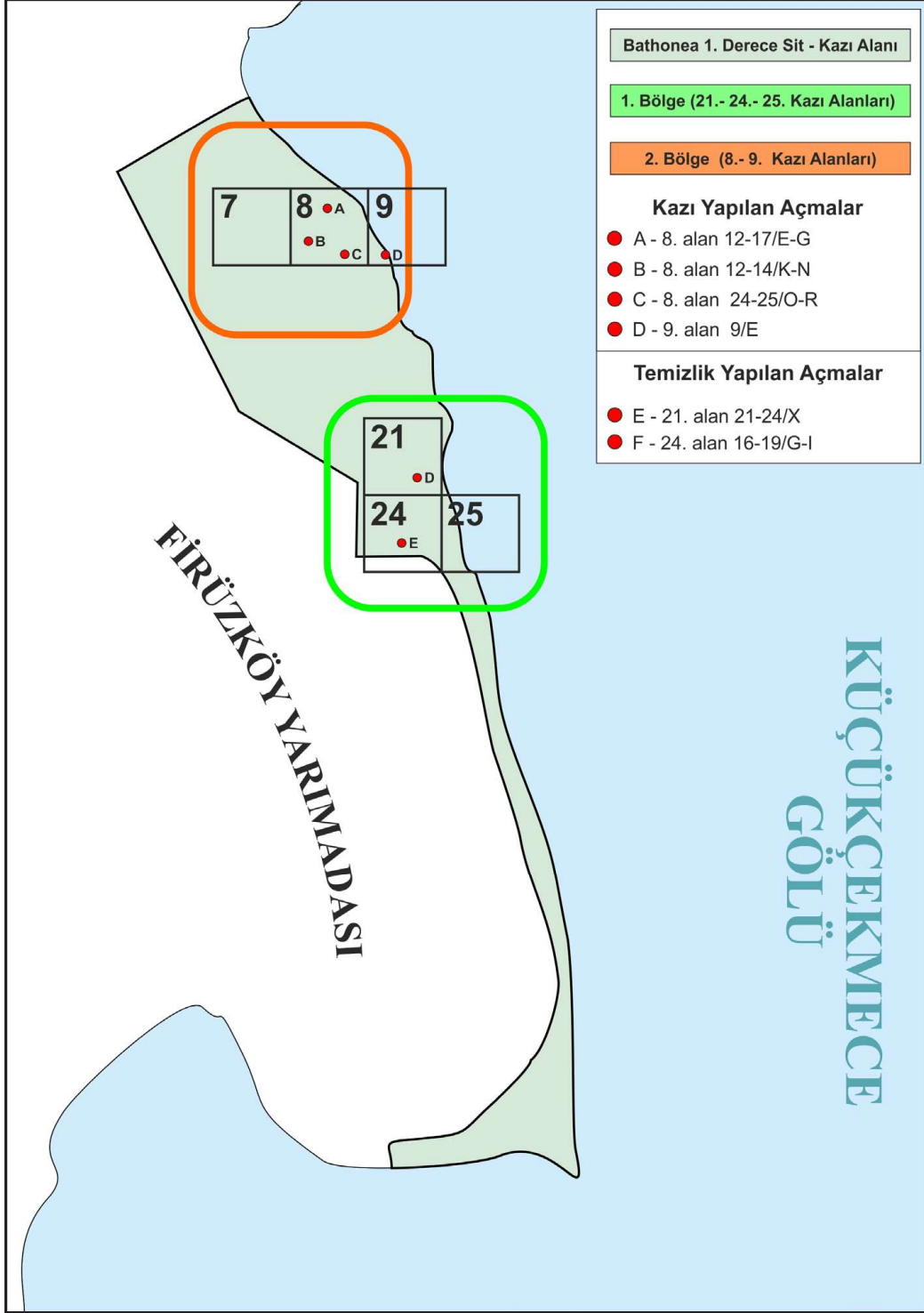

Değirmenci H., (2022). Küçükçekmece Göl Çevresi *Faunası* ve Sosyal Yaşama Etkisi-Küçükçekmece Lake Environment *Fauna* and Its Impact on Social Life, Uluslararası Avcılar Kent ve Tarih Sempozyumu, Bildiri Kitabı – International City and History Symposium on Avcılar, 21-22 Ekim-October 2022, İstanbul.

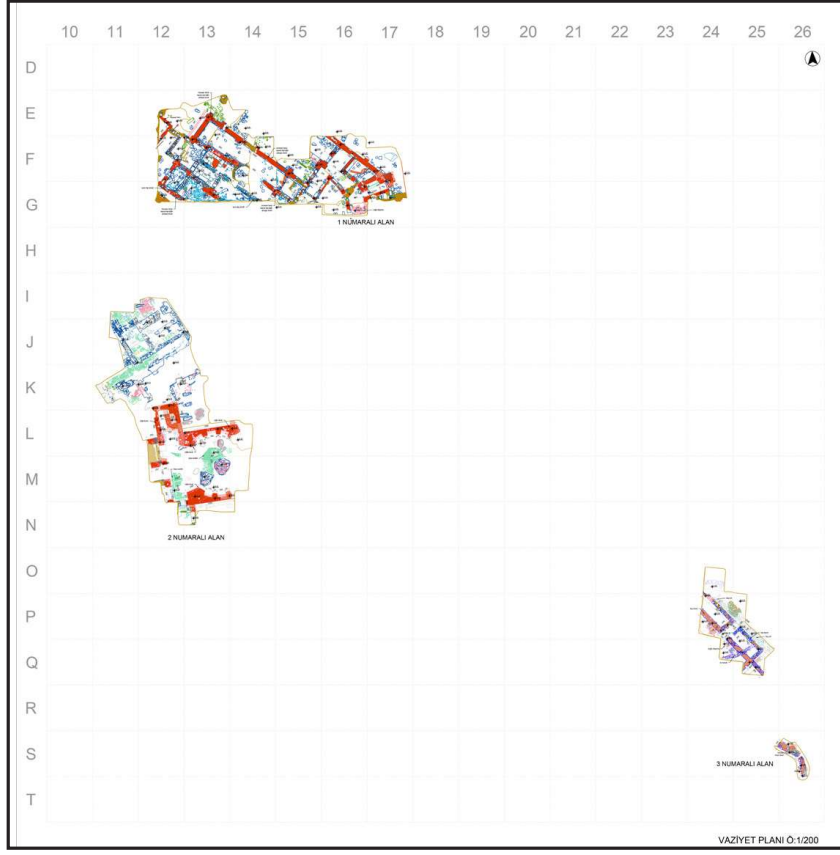
Erkul, E., Stumpel, H., Pekşen, E., Yas, T., Kaplanvural, İ., Barış, Ş., (2017). Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea?) Kazıları'nda Yapılan Jeofizik Araştırmalar, (Editör: Şengül G. AYDINGÜN), İstanbul Küçükçekmece Göl Havzası Kazıları (*Excavation of Küçükçekmece Lake Basin*), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 165-174.

Pekşen, E., Kaplanvural, İ., Barış, Ş., Yas, T., Livaoğlu, H., (2017). Avcılar-Firuzköy Yarımadası 1. Derece Arkeolojik Sit Alanında Yapılan Jeofizik Araştırmalar, (Editör: Şengül G. Aydingün), İstanbul Küçükçekmece Göl Havzası Kazıları (*Excavation of Küçükçekmece Lake Basin*), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 143-152.

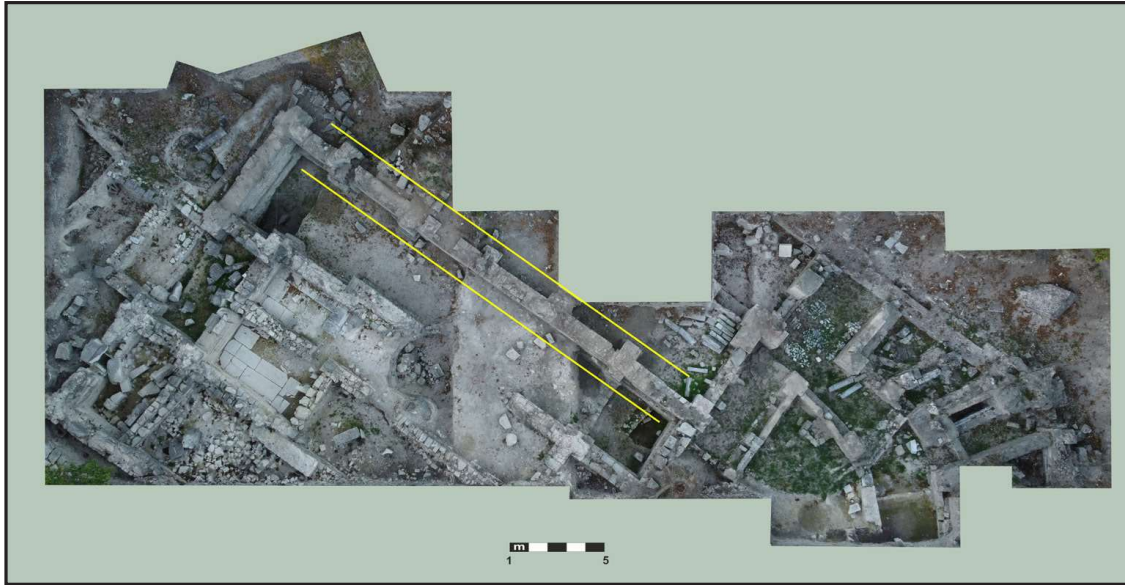
EKLER

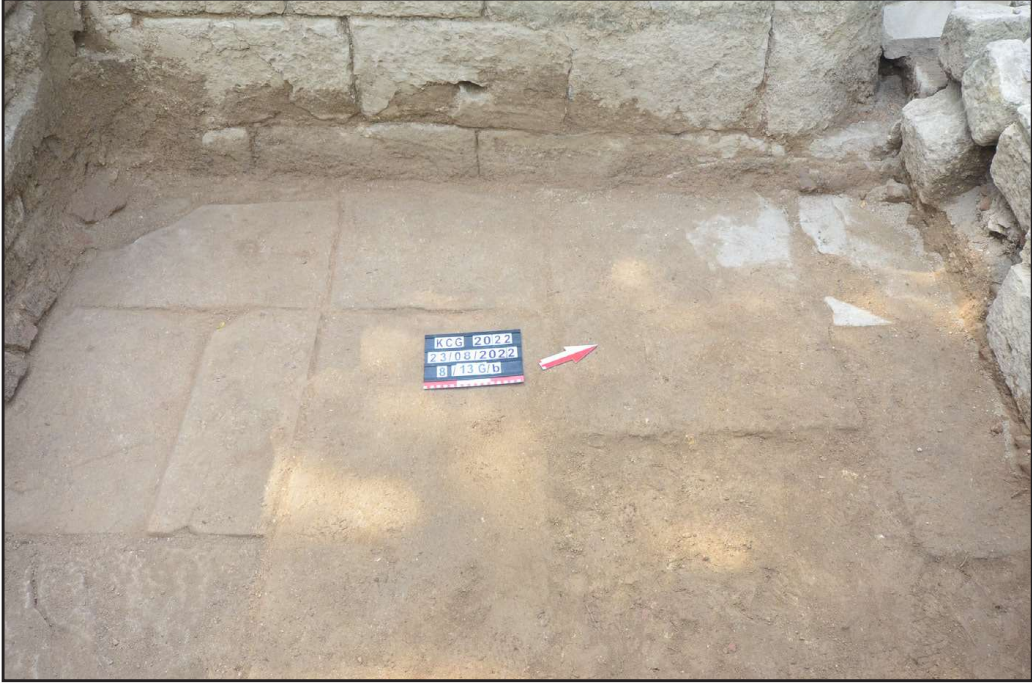
Plan 1

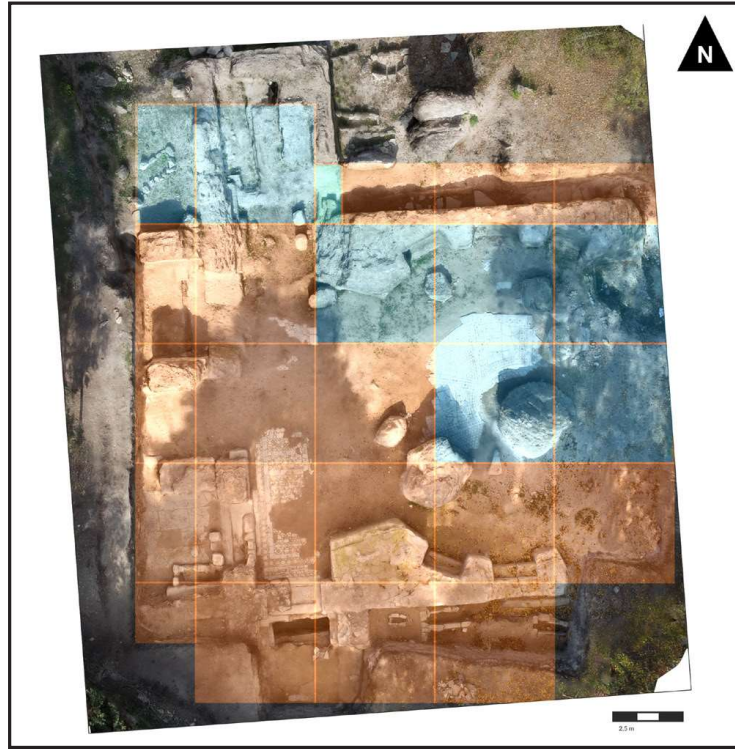
Plan 2

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

Resim 9

Resim 10

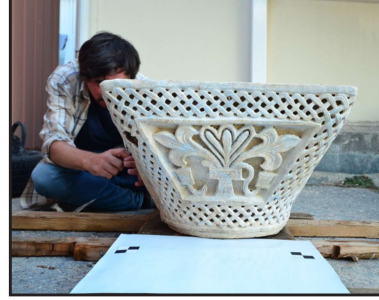

Resim 11

Resim 12

Resim 13

Resim 14

Resim 15